

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 17 februari 2010

Utskriftsvänlig pdf-fil

[Läs mer om idrottsvetenskaplig teori och metod på idrottsforum.org](#)[Läs mer om idrottskritik på idrottsforum.org](#)

Det är inte helt lätt att vara marxist i dessa dagar, öppet eller i lönndom. Medan 1960- och 70-talen innebar en stark återkomst för marxismen som filosofi och politiskt praxis efter årtionden i träda (där 1950-talets USA representerar ett närmast unikt bottennapp), har det från 1980-talet, och särskilt tiden efter den reellt existerande socialismen undergång 1989, varit svårt att förfäktas någon del av den marxistiska idétraditionen. Många radikala i väst tycker sig säkert se en liten ljusning i den tunneln i dessa dagar, i och med att nya ungdomsgenerationer söker nygamla svar på nygamla frågor om frihet, jämlikhet och systemskap. Ett tecken i tiden är den ökade utgivningen av marxistisk litteratur; nämnas kan nyttgåvan av *Marx' Political Writings* i flera band som publiceras av Verso Books den 1 maj (!) 2010. Ett annat är *Marxism and Historical Writing* av Paul Hirst som kommer i december 2010 i serien Routledge Revivals. Och redan nu föreligger, i serien Routledge Critical Studies in Sport, antologin *Marxism, Cultural Studies and Sport* under redaktion av Ben Carrington och forumskribenten Ian McDonald. Marxism som idrottsvetenskaplig teori och metod, kan det vara något? Vi frågade historikern Mats Greiff, som efter grundlig läsning av boken inte ställer sig avvisande till den tanken. Stora delar av idrottsforskningen, menar vår recensent, tar vissa utvecklingstendenser inom modern idrott för naturgivna, till stor del på grund av avsaknaden av teoretiska verktyg för att förstå dem. Historiematerialismen – som Greiff föredrar att kalla marxismen – kan härvidlag vara forskningen behjälplig – på mer än ett sätt.

Exploatering, kapitalackumulation och idrott

Mats Greiff

Historiska studier, Malmö högskola

Ben Carrington & Ian McDonald (red)
Marxism, Cultural Studies and Sport
250 sidor, hft.
Abingdon, Oxon: [Routledge](#) 2009
(Routledge Critical Studies in Sport)
ISBN 978-0-415-37541-2

Såväl svenska som internationella arbeten inom idrottsvetenskapens område är ofta empiritunga. Det innebär inte att de är teorilösa. Tvärtom finns det i de stora berättelserna ofta tydliga och fruktbara anknytning till begrepp som professionalisering och kommersialisering, vilket hjälper oss att bättre förstå sportens förändringsprocesser. Inom den del av den idrottsvetenskapliga forskningen som kan sägas tillhöra humaniora och samhällsvetenskap används ofta begrepp som klass, genus (kön) och etnicitet -- dock mera sällan ett begrepp som generation -- för att analysera olika fenomen och maktordningar. Dessa begrepp används både som kategoriseringar och med konstruktivistiska ansatser. Ibland förenas de genom så kallat intersektionalistiska studier. Andra studier anknyter till teoribildningar om nation och nationsskapande.

Många av de teoretiska ansatsernas användning inom humaniora och samhällsvetenskap fick en renässans i samband med 1960- och 70-talets radikaliserings av forskningen och det därmed ökade intresset för sociala och kulturella studier. Härvidlag fick också marxismen en vetenskaplig renässans efter att under flera decennier betraktats med djup misstro. Man kan också säga att det var i ett sådant tidsmässigt sammanhang som intresset för att studera idrott ur olika aspekter väcktes. Forskarna började helt enkelt att i högre grad intressera sig för helt andra empiriska fält – ofta sådant som fyllde "vanliga människors" liv – än under tidigare decennier.

Icke desto mindre finns det ytterst få studier som explicit diskuterar kopplingen mellan marxism och idrottsvetenskaplig forskning och vad marxistiska – eller historiematerialistiska, som jag föredrar att använda – perspektiv kan tillföra för att öka förståelsen av sportens förändringsprocesser. Därför är det en glädje att upptäcka att sociologerna Ben Carrington och Ian McDonald arbetat med och gett ut antologin *Marxism, Cultural Studies and Sport*. I antologin bidrar, förutom redaktörerna, elva författare med bakgrund i skilda akademiska discipliner, men med gedigna meritlistor inom det idrottsvetenskapliga området.

Antologin utgår från tre specifika frågeställningar:

- The place of Marxism in contemporary critical Sport Studies: Is Marxism an unfashionable and simplistic theoretical straightjacket that has been superseded by more sophisticated approaches?
- The relationship of Marxism to Cultural Studies in Sport Studies: Has Marxism been preserved or transcended by Cultural Studies?
- The meaning of *praxis* in Marxist and Cultural Studies: How is the relationship between theory and intervention understood in relation to the politics of identity, resistance, social transformation and social reproduction in sport?

Antologin är tematiserad i fyra huvuddelar. I den första, "Marxism, Cultural Studies and sport. The key debates" är det redaktörerna själva som står för var sitt mera övergripande teoretiskt kapitel där de pläderar för, men knappast empiriskt prövar, fruktbarheten av marxistiska perspektiv i idrottsvetenskapen, och därmed också för en kritisk idrottsvetenskap som inte bara förklarar utan också kan förändra idrottsvärlden.

” Den är för en antologi ovanligt väl sammanhållen, genom de precisa problemställningar som utmejslas i inledningen och av att samtliga författare på olika sätt bidrar till att belysa problematiseringarna.

I del två, "Political economy, commodification and sport" finns kapitel som tydligt anknyter till en marxistisk idétradition. Anouk Bélanger skriver om "The urban sport spectacle: towards a critical political economy of sports"; Gary Whannel om "Between culture and economy: understanding the politics of media sport"; och Rob Beamish om "Marxism, alienation and Coubertin's Olympic project". Bélanger skriver mot bakgrund av att upplevelse- och nöjesindustrin blivit en betydelsefull del i den nya transnationella kapitalismen. Därvidlag påkallar hon behovet av en kritisk analys av motsättningarna och instabiliteten inom sportindustrin, men också kring den dialektiska relationen mellan sportindustrin och folklig kultur. Whannel följer i samma spår och betonar hur diskussionen om varans fetischkaraktär är en fruktbar utgångspunkt i studiet av den medialiserade sporten. Beamish tar sin utgångspunkt i fenomenet olympiska spel. Han frågar sig varför Coubertins ursprungliga ambition med spelen, såsom ett försök att återföra Europa till förkapitalistiska värden i stället för den materialistiska kultur som var en del i industrikapitalismen, inte blivit verklighet. Med hjälp av Marx alienationsteori förklarar han varför Coubertins mål inte kunde uppnås. Genom över åren förändrade regelsystem och en tilltagande professionalisering och marknadifiering kom idrottsmännen att efterhand befinna sig i en kapitalistisk alienerande struktur där målsättningarna sattes på en marknad utanför idrottsmännens egen kontroll.

Del tre har temat "The sporting poetics of class, race and gender". Under detta tema skriver Brett St Louis om "Post-Marxism, black Marxism and the politics of Sport"; Jayne O Ifekwunigwe om "Venus and Serena are 'doing it' for themselves: theorizing sporting celebrity, class and black-feminism for the Hip-Hop generation"; och Grant Farred om "Socratic solitude: the Scouser two-as-one". St Louis analyserar den afro-amerikanske idrottande studentens ställning med utgångspunkt i motsättningarna mellan marxism och post-marxism. Med utgångspunkt i en individs historia pekar St Louis på behovet att ta hänsyn inte bara till klass utan till ras också när maktbaser och identifikationer studeras. Ifekwunigwe pläderar i sin studie av systrarna Williams för användandet av en intersektionalistisk diskursanalys för att förstå hur de representerar en svart feminitet. Farred, slutligen, utvecklar en kulturanalytisk ansats när han genom en studie av Liverpool FC diskuterar relationen mellan kapital och sport. Han diskuterar därvidlag bland annat hur sportens rum fortfarande kan bidra till att utveckla klassmedvetande och solidaritet, trots de starka kommersialiseringsprocesser den genomgått.

I antologins fjärde och sista del, "Key concepts, critical theorists", diskuteras några centrala marxistiska begrepp och forskare som har bidragit till utvecklingen av idrottsvetenskapen under de senaste 20 åren. Här bidrar Toby Miller med "Michel Foucault and the critique of sport"; Alain Barner med "Re-appropriating Gramsci: Marxism, hegemony and sport"; samt David L Andrews med "Sport, culture and late capitalism". Miller pläderar för en, utifrån ett marxistiskt synsätt, omvärdering av Foucault. Man kan, enligt Miller, inte betrakta Foucault som anti-marxist. I stället måste marxister ta till vara på det fruktbara i poststrukturalismen. Idrottsvetare måste följaktligen

använda sig av dialogen mellan Foucaults poststrukturalism och marxismen. Bairner, å sin sida, pekar på behovet av att idrottsvetare beaktar Gramscis hegemonibegrepp och inte, så som ofta förekommer, låter det reduceras till att enbart handla om begränsad motkulturalism. I stället måste begreppet sättas in i ett större sammanhang av klasskamp inom det kapitalistiska samhället. Andrews diskuterar hur idrotten blivit det tydligaste exemplet på en hyperkommersialisering i den nuvarande kulturindustrin. Han menar att marknadskrafternas kolonisering av idrottskulturen medfört att det knappast längre, varken i USA eller resten av västvärlden går att producera eller konsumera sport utanför privatkapitalismens sektor. För att bryta detta mönster pläderar Andrews för en kritisk kulturanalys i Fredric Jamesons anda.

Ben Carringtons och Ian McDonalds antologi fyller ett väsentligt behov inom idrottsvetenskapen. Men den har inte bara relevans för forskare inom det idrottsvetenskapliga området, utan i lika hög grad för forskare med ett intresse för historiematerialism och hur dess teoribildningar kan användas vid studier av många olika slags fenomen och förändringsprocesser i samhället; det senare särskilt med tanke på den kritik som under senare decennier riktats mot historiematerialism såsom ofruktbart vid studier av maktrelationer och förändringsprocesser i vår egen samtid.

Den är för en antologi ovanligt väl sammanhållen, genom de precisa problemställningar som utmejslas i inledningen och av att samtliga författare på olika sätt bidrar till att belysa problematiseringarna. Tveklöst pekar den på fruktbarheten av att inte bara, vilket ofta förekommer, beskriva dagens idrott som professionaliserad och kommersialiserad utan också göra en analys med såväl historiematerialistiska som kulturanalytiska ansatser för att blottlägga idrottsindustrins mekanismer och maktbaser. Först då blir kommersialisering- och professionaliseringsprocesserna riktigt begripliga och inte bara ett "naturgivet ramverk" som tas för givet.

Märkbart är ändå att antologin är framställd i en anglosaxisk kontext, där erfarenheter från amerikansk och engelsk idrott med sina förhållandevis tidiga professionaliseringsprocesser utgör ett slags utgångspunkt. Den mer folkrörelseanknutna idrotten i till exempel de nordiska länderna syns inte i någon högre grad i de resonemang som förs eller analyser som görs. Därför syns inte heller i texterna perspektiv där stora delar av idrottsvärlden inte lika tydligt ingått i marknadsifieringen med dess kommersialisering- och professionaliseringsprocesser. Varför är den delen av idrottsvärlden inte intressant, som en kontrast till dem som intensivt marknadsförs och som är delar av kapitalistisk nöjesindustri, men också för att belysa idrottens maktordningar utifrån till exempel klass, genus, etnicitet och generation? Det inom historiematerialismen, enligt min mening, viktiga underifrånperspektivet – vilket också Marx själv använder i stora delar av sina egna texter – är därmed ett perspektiv som är ytterst marginellt i antologin. Det är egentligen endast i Harry Cleavers förord, byggd på hans egna idrottserfarenheter, till antologin detta perspektiv återfinns och bidrar till en problematisering. Kanske kan ändå Carringtons och McDonalds arbete utgöra en viktig inspirationskälla för att också gå vidare med detta slags teoretiska diskussioner.

© Mats Greiff 2010.

 [Hitta bästa pris på boken hos Prispallen.se](#)

 [Kjøp boken fra Capris.no](#)

 [Sammenlign priser på bogen hos Pensum.dk](#)

 [Buy this book from Amazon.co.uk](#)

 [Buy this book from Amazon.com](#)